

Evropski pogledi na socialno kmetijstvo za starejše: vprašanja, izzivi in priložnosti

Zbirno poročilo je rezultat projekta ERASMUS+ strateška partnerstva

FarmElder: Socialno kmetijstvo za starejše

projekt št. 2021-1-IE01-KA220-ADU-000033663 v katerem sodelujejo naslednji partnerji::

Tehnološka univerza
v Shannonu:
Midlands, Midwest
(TUS)

**Eberswalde University
for Sustainable
Development**

Univerza Eberswalde za
trajnostni razvoj (HNEE)

SOUTH KERRY DEVELOPMENT
PARTNERSHIP CLG.

South Kerry
Development
Partnership Limited

ADRI MAG

ASSOCIAÇÃO DE DESENVOLVIMENTO
RURAL INTEGRADO DAS SERRAS DO
MONTEMURO, ARADA E GRALHEIRA

ADRI MAG - Associação
de Desenvolvimento
Rural e Integrado das
Serras de Montemuro,
Arada e Gralheira

društvo za socialno vključenost so.p.

Mozaik –društvo za
socialno vključenost
so.p.

Evropsko združenje
lastnikov zemljišč

**HOF UND
LEBEN**

Hof und Leben GmbH

Biotehniški center
Naklo

Avtor:

Julian Cortes (ELO)

Izjava

Podpora Evropske komisije pri pripravi te publikacije ne pomeni podpore vsebini, odraža le stališča avtorjev, in Komisija ni odgovorna za kakršno koli uporabo informacij, ki jih ta publikacija vsebuje.

To delo je zaščiteno z licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International (CC BY 4.0).
Če si želite ogledati kopijo licence, obiščite <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Kazalo

Uvod	4
1. Položaj starejših v EU	4
1.1. Vprašanja in izzivi, s katerimi se soočajo starejši	4
1.1.1. Staranje in depopulacija prebivalstva	4
1.1.2. Zdravje in dostop do storitev	5
1.1.3. Socialna izolacija in osamljenost	5
2.1.4. Demografski izzivi v kmetijskem sektorju	6
2.1.5. Podnebne spremembe in pandemija	6
2. Potencial socialnega kmetovanja za soočanje z izzivi	7
2.1. Prednosti socialnega kmetovanja za starejše	7
2.1.1. Zdravje in izključevanje	8
2.1.2. Prednosti skupnosti	8
2.1.3. Povezava s kmeti	9
2.1.4. Delo in dejavnosti	9
2.1.5. Struktura in rutine	9
2.1.6. Raznolikost dejavnosti in izbire	9
2.1.7. Zeleno okolje	9
2.2. Povzetek	9
3. Politike EU, institucije na področju socialnega kmetovanja, in mehanizmi financiranja	10
3.1. Razvoj podeželja Politike	10
3.2. Strategije oskrbe za podeželska območja	11
3.3. Skladi in programi	12
3.4. Stališče parlamenta EU	13
3.5. Posvetovalni odbori	14
3.6. Oragnizacije	14
3.7. Pomankljivosti	15
4. Zaključki in perspektive	15
5. Viri	16

Uvod

Socialno kmetovanje, znano tudi kot "oskrba na kmetijah" ali "zelena skrb", se nanaša na terapevtsko uporabo kmetijske pokrajine in praks za zagotavljanje zdravstvene, socialne, izobraževalne in/ali poklicne podpore majhnemu številu ljudi, ki jim grozi socialna izključenost. Posamezniki, kot npr: starejši, posamezniki z intelektualno oviranostjo, telesno oviranostjo, ozdravljeni od drog/alkohola, terminalni bolniki in posamezniki, ki preživljajo ali okrevajo po izgorelosti, so obravnavani glede na njihove zmožnosti za delo, ter jih na podlagi tega vključujejo v pozamezne skupine, kjer delajo in bivajo na kmetijskem gospodarstvu (Di Iacovo, 2009). Posebna dodana vrednost socialnega kmetovanja je možnost, da se osebe omejenimi zmožnostmi ali osebe z "nizko stopnjo zaposljivosti" vključijo v prostor, v katerem so njihove osebne sposobnosti cenjene in okrepljene (Di Iacovo in O'connor, 2009). To poročilo se posebej osredotoča na socialno kmetovanje za starejše ljudi v EU.

Poročilo bo vsebovalo pregled glavnih izzivov, s katerimi se soočajo starejši, in možnosti socialnega kmetovanja, kot rešitev teh izzivov. Poleg tega bo zagotovilo tudi celovit pregled socialnega kmetovanja na evropski politični ravni ter predstavilo različne mehanizme financiranja na ravni EU, ki so na voljo kmetom, ki se želijo vključiti v socialno kmetovanje.

1. Položaj starejših v EU

V tem poglavju je predstavljena analiza glavnih vprašanj in izzivov, s katerimi se sooča starejše prebivalstvo v EU. Vprašanja in izzive bomo preučili z vidika socialnega kmetovanja, saj predpostavljamo, da ta način kmetovanja lahko ublaži izzive, s katerimi se soočajo starejše generacije.

1.1. Vprašanja in izzivi, s katerimi se soočajo starejši

1.1.1. Staranje in depopulacija prebivalstva

Eden glavnih izzivov, povezanih s prebivalstvom Evrope, je hitro staranje prebivalstva, ki je na podežlju še bolj pereče. Projekcije kažejo, da bi lahko delež ljudi, starejših od 65 let, do leta 2050 dosegel skoraj 30 % celotnega prebivalstva EU, v primerjavi z letom 2018 ko je bil delež starejšega prebivalstva 19% (Eurostat, 2019). Višji deleži starejših ljudi v prebivalstvu lahko povzroči negativne učinek, kot na primer, večji pritisk na sistem zdravstvenega varstva (Gagliardi et al., 2019). Na podežlju pa je poleg staranja prisotna tudi visoka stopnja odseljevanja. Ti trendi so posledica začaranega kroga medsebojno povezanih družbenih in gospodarskih dejavnikov, ki vključujejo odseljevanje mlajših ljudi v mestna središča. Statistično gledano, lahko rečemo, da na podeželskih območjih pripadeta na vsako starejšo osebo manj kot dve delavno sposobni osebi (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

ESPON-ova kratka predstavitev politike "Krčenje podeželskih regij v Evropi" (EPSON, 2017; Raugze et al., 2017) pojasnjuje, da je odseljevanje posledica "zapletenega 'začaranega kroga' medsebojno povezanih gospodarskih in družbenih dejavnikov, ki predstavljajo velik izziv za regionalni razvoj in upravljanje (EPSON, 2017). Ti lahko na primer vključujejo prestrukturiranje podeželskih območij, v katerih je kmetijstvo postalo manj delovno intenzivno in prihaja do odseljevanja mlajših in dobro izobraženih delavcev (Raugze et al., 2017). Takšna območja trpijo zaradi manjših zaposlitvenih možnosti, ter premalo izkoriščenih in financiranih javnih storitev, kot na primer transportne in zdravstvene storitve (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Ti dejavniki skupaj pomembno vplivajo na lokalne življenjske razmere, saj se povečuje demografsko upadanje rodnosti in povečevanje staranje prebivalstva (EPSON, 2017; Raugze et al., 2017). To povzroča velike pritiske na sisteme zdravstvenega varstva, ki so ključnega pomena za starejše prebivalstvo.

1.1.2. Zdravje in dostop do storitev

Na starejše prebivalstvo v Evropi vpliva kombinacija socialnih, gospodarskih in regionalnih vprašanj (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Eno glavnih vprašanj je vse večja potreba po zdravstveni oskrbi, predvsem pomanjkanje zdravstvenih in negovalnih storitev na nekaterih podeželskih območjih (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). To še poslabšuje privabljanje novih generacij zdravstvenih delavcev na podeželska območja. Vedno večja stopnja odseljevanja iz podeželja poslabšuje situacijo, saj se zaradi tega, javna sredstva ne vlagajo v ključne storitve (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

Zato so ukrepi za promocijo zdravja in preprečevanje bolezni, še posebej pomembni pri starejših ljudeh. Po podatkih WHO (Svetovna zdravstvena organizacija), je globalna strategija za zdravo staranje prebivalstva in zmanjšanje invalidnosti, s spodbujanjem zdravega način življenja, ki vključuje telesno vadbo in socialno vključenost (Gagliardi et al., 2019). Že zmerna raven telesne aktivnosti, lahko ohranjata mentalne sposobnosti in zmanjšata pojavnost demence (Gagliardi et al., 2019).

1.1.3. Socialna izolacija in osamljenost

Starejši ljudje lahko trpijo tudi zaradi socialne izolacije in osamljenosti, kar včasih vodi celo v socialno izključenost, zlasti na podeželskih območjih, kjer ni omogočenega javnega prevoza ali so bolj geografsko izolirana. Pomanjkanje socialne interakcije je prepoznano kot dejavnik tveganja za depresijo in zmanjševanje kognitivnih sposobnosti, ki sta pri starejših osebah povzročata ovire v vsakdanjem življenju (Gagliardi et al., 2019). Osamljenost, socialna izolacija in socialna izključenost so prav tako opredeljeni, kot pomembni dejavniki tveganja za bolezni in umrljivost pri starejših osebah (Gagliardi et al., 2019). Študije so pokazale, da če se bolj posvetimo času za družbeno vključevanje starejših, pripomoremo k zmanjšanju nemirnosti, zmanjšanju uživaja zdravil in spodbudimo boljše prehranjevalne navade. Družabno vključevanje starejših ima torej ključno vlogo pri ohranjanju duševne moči. Kljub temu pa lahko izostavimo, da skupinam starostnikom nad 75 let, včasih niso omogočeni program, kjer bi spodbujali družbeno

vključenost in gradnje mreže medsebojnih odnosov (Gagliardi et al., 2019).

Čeprav lahko nove tehnologije pomagajo zmanjšati socialno izolacijo, številna podeželska območja še vedno zaostajajo na področju digitalne infrastrukture, to pomeni, da vsa gospodinjstva nimajo dostopa do interneta, med starejšimi pa primanjkuje digitalno znanje (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Tu lahko socialno kmetovanje odigra pomembno vlogo.

2.1.4. Demografski izzivi v kmetijskem sektorju

Demografski izziv, ki vpliva na podeželsko prebivalstvo, je še posebej pereč za kmečko prebivalstvo EU (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Te skupnosti imajo neprecenljivo vlogo pri ohranjanju življenja na podeželju in zagotavljanju preskrbljenosti vseh prebivalcev EU (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Poleg tega, se je število kmetov v zadnjih desetletjih zmanjšalo, tudi generacijska obnova ni več zagotovljena, saj je v povprečju le vsak deseti kmet mlajši od 40 let (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). EU s Skupno kmetijsko politiko (SKP) podpira mlade, ki želijo začeti poklicno pot v kmetijstvu. Kljub temu raziskave o generacijski prenovi kažejo, da je treba prilagoditi postopke za lažji prenos nasledstva kmetije. Starejše kmete prenos nasledstva bremeni predvsem čustvena navezanost, kot pa socialna izoliranost (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

2.1.5. Podnebne spremembe in pandemija

2.1.5.1. Podnebne spremembe

Prebivalstvo, starejše od 65 let, je še posebej izpostavljeno učinkom podnebnih sprememb in ekstremnih vremenskih dogodkov (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Zaradi vročinskega vala leta 2003, ko so temperature dosegle 40 °C, je v Evropi umrlo približno 70 000 starejših ljudi (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Poleg tega so bili temperaturni rekordi v Evropi podrti tudi poleti 2006, 2007 in 2010. 2013, 2014 in 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 in 2020. Ocene kažejo, da se stopnja umrljivosti poveča za 1-4 % za vsak dvig temperature za 1°C (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

Na teh področjih bodo morda potrebni posebni in ciljno usmerjeni ukrepi, saj je ranljivost starejših še toliko večja, če so starejši ljudje socialno izključeni ali osamljeni. Ključno vlogo lahko imajo socialne kmetije, ki preprečujejo, da bi starejši ljudje ostali sami, in skrbijo za prijetno okolje, tudi pri boju z povišanimi temperatuarami.

2.1.5.2. COVID-19 Pandemija

Pandemija je jasno pokazala ranljivost imunskega sistema starejših ljudi. Podatki Eurostata so pokazali razmeroma visoko stopnjo obolevnosti starejših, ki živijo v pretežno podeželskih regijah (Eurostat, 2019). Razporeditev okužb in smrti zaradi COVID-19 je pokazala, da so bili starejši ljudje izjemno ranljivi za virus.

Poleg ranljivosti starejših ljudi, so se med pandemijo poakazale tudi druge težave, s katero so se morali soočiti starostniki, predvsem tisti, ki živijo na podeželju. Kot navajata (Augère-Granier in Mceldowney, 2020) so bile to:

- težave pri dostopu do zdravstvenih storitev med pandemijo, v njihovi okolici, zaradi česar so bili starejši prisiljeni poiskati zdravljenje v večjih mestnih središčih,
- Množično širjenje virusa v domovih za ostarele in njegov vpliv na zdravstvene in socialne delavce (visoka stopnja okužb med bolniki in izvajalci oskrbe), zaradi česar je primankovalo terenskih negovalcev na domu.
- vpliv ukrepov za socialno distanciranje, zaradi katerih so se starejši ljudje soočali z večjo socialno izolacijo in osamljenostjo, čeprav je to mogoče odpraviti z internetnimi povezavami in uporabo spletnih platform.

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) je preučila posledice pandemije za razvoj podeželja. Ugotovila je, da zdravstveni sistemi (osebje in ustanove) na podeželskih regijah niso bili dovolj dobro organizirani, za hitre odzive na pandemijo (OECD, 2020). Organizacija ugotavlja priložnosti, ki jo kriza ponuja podeželskim območjem v smislu krepitev lokalnih mrež in struktur sodelovanja. Po skoraj dveletnih družbenih omejitvah, ima lahko socialno kmetovanje ključno vlogo pri zagotavljanju prostora in časa, da se starejši ljudje ponovno povežejo z družbo, hkrati pa izboljšajo svoje zdravje.

2. Potencial socialnega kmetovanja za soočanje z izzivi

Socialno kmetovanje je namenjeno ranljivim osebam, ki jim grozi socialna izključenost. Socialne kmetije nudijo pomoč pri zaposlovanju in terapevtske dejavnosti posebnim ciljnim skupinam, kot so otroci s posebnimi potrebami in starejši, s pomočjo terapevtskih ali rekreacijskih delavnic. (Gagliardi et al., 2019). Te dejavnosti so učinkovite pri zadovoljevanju potreb teh ciljnih skupin in reševanju nekaterih zgoraj navedenih izzivov.

Socialno kmetovanje za starejše se tradicionalno osredotoča na zagotavljanje oskrbe starejšim osebam z blagimi ali hudimi znaki demence (Gagliardi et al., 2019). Trenutno je razpoložljiva literatura, ki analizira izkušnje starejših ljudi s socialnim kmetovanjem, omejena, saj le nekaj študij poroča o značilnostih in prednostih teh izkušenj. Kljub temu je potrebno izostaviti številne prednosti, ki jih socialno kmetijstvo prinaša. V tem delu bodo opisane prednosti socialnega kmetovanja v okviru izzivov, s katerimi se soočajo starejši oz. izzivi, ki smo jih omenili v zgornjih poglavjih.

2.1. Prednosti socialnega kmetovanja za starejše

V tem poglavju bodo obravnavane koristi socialnega kmetovanja. Številni uporabniki storitev poročajo o pozitivnih učinkih na telesno in duševno zdravje ter socialno stanje (preglednica 1) (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Uporabniki storitev pogosto poročajo tudi o boljšem počutju, večjem občutku svobode in prostora ter boljšem vključevanju v družbo (Di Iacovo in O'Connor,

2009).

Preglednica 1. Povzetek koristi socialnega kmetovanja za uporabnike storitev (Di Iacovo in O'Connor, 2009).

<i>Telesno zdravje effects</i>	<i>Effekti duševnega zdravja</i>	<i>Družbeni efekti</i>
Več fizične moči	Povečanje samozavesti	Boljša socialna interakcija
Boljši apetit	Povečanje samospoštovanja	Več družabnih stikov
Razvoj spretnosti	Navdušenje	Več socialnih veščin
Boljši izkoristek energije	Povečanje samozavedanja	Več neodvisnosti
Boljša uporaba čutil	Povečanje odgovornosti	Zaposlovanje

2.1.1. Zdravje in izključevanje

Socialno kmetovanje lahko izboljša kakovost življenja starejših ljudi ter oseb s starostno pogojenimi telesnimi in duševnimi motnjami. Nekatere socialne kmetije, na primer izvajajo specializirane storitve za demenco (Social Farms & Gardens, n.d.).

Osebe z diagnozo demence, pogosto ogroža socialna izolacija ter poslabšanje duševnega in telesnega zdravja. Raziskave kažejo, da lahko redno preživljanje časa v naravi demenco upočasni (Social Farms & Gardens, n.d.). Poleg tega lahko preživljanje časa v naravi, izboljša spanje, koncentracijo, apetit in komunikacijske sposobnosti. Raziskave dobrodelne organizacije Dementia Adventure kažejo, da se posamezniki, ki živijo z demenco, pogosto soočajo z omjitvami pri dostopu do zunanjega okolja (Social Farms & Gardens, n.d.). Socialne kmetije omogočajo dostop do narave in z ustreznimi storitvami lahko posameznikom in njihovim skupnostim nudijo lokalno podporo (Social Farms & Gardens, n.d.).

Težave, kot so osamljenost, socialna izolacija, socialna izključenost, pomanjkanje sodelovanja in nizka raven telesne dejavnosti, so priznani dejavniki tveganja za bolezni in umrljivost starejših (Gagliardi et al., 2019). Socialno kmetovanje zagotavlja terapevtske dejavnosti, ki lahko dejavnike tveganja, kot so kakovost življenja, socialne odnose in telesno dejavnost, omilijo (Gagliardi et al., 2019).

2.1.2. Prednosti skupnosti

Eden od najbolj pomembnih dejavnikov, ki ga oskrbovanci prejmejo na kmetiji je, občutek skupnosti (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Uporabniki storitev navajajo, da se v skupinah počutijo varno in domače. Občutek sprejemanja in spoštovanja je vsem skupen. Mnogi cenijo možnost navezovanja novih stikov. Uporabniki storitev prav tako navajajo, da cenijo smiel, ki ga prinaša socialno kmetovanje.

2.1.3. Povezava s kmeti

Pomembna lastnost socialne kmetije je odnos do kmeta in povezanost z njim (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Uporabniki storitev so obravnavani kot običajni ljudje in niso obravnavani kot "pacienti". Občutijo da so v družbi sprejeti brez predsodkov in niso odrinjeni na rob družbe.

2.1.4. Delo in dejavnosti

Uporabniki storitev, lahko delajo in se ukvarjajo z dejavnostmi, ki so v okviru njihovih zmožnosti, in da jim je zagotovljen počitek (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Pri opravljanju koristnega dela se počutijo kot del skupnosti in pozitivno prispevajo k njenemu razvoju.

2.1.5. Struktura in rutine

Dejavnosti na kmetiji zagotavljajo živlensko strukturo in rutino življenja (Di Iacovo in O'Connor, 2009). To je še posebej pomembno za starejše ljudi, da razvijejo občutek za čas preko naravnega ritma in letnih časov.

2.1.6. Raznolikost dejavnosti in izbire

Uporabniki storitev pozitivno ocenjujejo raznolikost dejavnosti, ki se lahko izvajajo na družbenih kmetijah (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Kmetija lahko ponudi širši nabor dejavnosti, kot običajni dnevni centri, ne glede na osebne zmožnosti posameznika.

2.1.7. Zeleno okolje

Uporabniki storitev, zlasti starejši, pozitivno ocenjujejo tišino in prostor podeželskega okolja kmetije (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Čutijo, da so v okolju, v katerem je veliko manj dražljajev kot v mestnih območjih. Prostor, uporabnikom storitev omogoča, da imajo čas zase in za tišino, ki se jim zdi potrebna. Prav tako so lahko v tesnem stiku z naravo: cveticami, pticami, soncem in vetrom. Pomemben dejavnik je tudi možnost, da so uporabniki storitev v stiku s kmečkimi živalmi, kot so krave, prašiči, piščanci, psi in mačke, ki jim pripisujejo terapevtske lastnosti.

2.2. Povzetek

- Osamljenost, socialna izolacija in socialna izključenost so pomembni dejavniki tveganja za bolezni in umrljivost pri starejših ljudeh.
- Socialno kmetovanje je terapevtsko v smislu dobrega počutja, povečanja neodvisnosti in izboljšanja socialnih spretnosti.
- V različnih študijah so bili ovrednoteni vključenost, socialni odnosi, telesna dejavnost in kakovost življenja starejših ljudi.
- Ob koncu programa so bile ugotovljene pomembne kakovostne izboljšave na področju socialnih odnosov in poklicnega udejstvovanja.
- Tesen stik z rastlinami in živalmi, ukvarjanje s koristnimi dejavnostmi v neformalnem zelenem okolju ter osebna skrb in pozornost, ki so ju deležni kmetje, so se izkazali za

terapevtske z vidika duševnega, telesnega in socialnega zdravja, s čimer se pri starejših ljudeh povečujeta neodvisnost in socialne spretnosti (Gagliardi et al., 2019).

3. Politike EU, institucije na področju socialnega kmetovanja, in mehanizmi nfinanciranja

V tem poglavju je predstavljen pregled političnega in institucionalnega okolja socialnega kmetijstva v EU. Poudarek bo tudi na možnosti financiranja kmetom, ki se želijo ukvarjati s socialnim kmetovanjem, kot prakso vključeno v njihove kmetijske dejavnosti ali kot ločeno socialno podjetje.

Pomembno je poudariti, da je socialno kmetovanje v različnih državah EU različno oblikovano. To je posledica dejstva, da (Di Iacovo in O'Connor, 2009):

- Številne pobude socialnega kmetovanja se oblikujejo od spodaj navzgor.
- Različne pobude ali modeli socialnega kmetovanja so lahko namenjeni različnim uporabnikom storitev.
- Rast socialnih kmetij poteka v različnih institucionalnih povezavah, glede socialnega sektorja v posameznih državah/socialnih sistemih;
- Socialno kmetovanje se razvija in prilagaja glede na nastajajoče in spreminjajoče se potrebe v lokalnih skupnostih.

3.1. Razvoj podeželja Politike

Na ravni EU se "socialno kmetovanje" pogosto povezuje s politikami razvoja podeželja. V okviru politike razvoja podeželja Evropske unije obstaja vrsta ukrepov za izboljšanje kakovosti življenja podeželskega prebivalstva. [Uredba \(EU\) št. 1305/2013](#). Ena od šestih prednostnih nalog te uredbe je neposredno usmerjena v splošni lokalni razvoj podeželskih območij in blaginjo njihovih prebivalcev: "spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja na podeželju". Posebej se osredotoča na: spodbujanje diverzifikacije, ustanavljanja in razvoja malih podjetij; ustvarjanje delovnih mest; spodbujanje lokalnega razvoja na podeželskih območjih ter izboljšanje dostopnosti, uporabe in kakovosti informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) na podeželju.

Med 20 ukrepi, ki jih zajema uredba, so nekateri bolj primerni za reševanje izzivov, s katerimi se soočajo starejši na podeželju. Zlasti ukrep 7: Osnovne storitve in obnova vasi na podeželju. Njegovi podukrepi vključujejo:

- 7.2 "širokopasovna infrastruktura, vključno z vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivna infrastruktura in dostop do širokopasovnih povezav ter javna e-uprava";
- 7.3 "naložbe v vzpostavitev, izboljšanje ali razširitev lokalnih osnovnih storitev za podeželsko prebivalstvo, vključno s prostim časom in kulturo, ter s tem povezano

infrastrukturo";

- 7.6 "naložbe, usmerjene v premestitev dejavnosti in preureditev stavb ali drugih objektov znotraj podeželskih naselij ali v njihovi bližini".

Sledi ukrep 16: Sodelovanje, ki spodbuja sodelovanje med akterji agroživilske verige. Takšno sodelovanje se lahko uporabi za reševanje izzivov, ki so neposredno povezani s težavami, s katerimi se soočajo starejši ljudje. Podpirajo se različne vrste sodelovanja: na primer izboljšanje storitev, povezanih z dostopom do zdravstvenega varstva. Komisar Wojciechowski je izpostavil možnost uporabe sredstev za podporo naložbam v majhne lokalne infrastrukture in storitve, ki olajšajo zagotavljanje zdravstvenih storitev in ustanov na podeželju.

Di Iacovo in O'Connor (2009) v zvezi z njegovim nadaljnjim vključevanjem politike razvoja podeželja, ugotavljata, kako socialno kmetovanje sovпада s številnimi novimi izzivi:

- Socialno kmetovanje spodbuja idejo o večnamenskem kmetijstvu
- Socialno kmetovanje diverzificira dejavnosti na kmetiji in lahko vključi nove družinske člane, ter poveča zaposlitvene možnosti.
- Socialno kmetovanje je skladno z raznolikostjo, ki je značilna za podeželska območja EU in njihovo socialno strukturo.
- Socialno kmetijstvo je lahko priložnost za pomanjkanja storitev na podeželju in njihovo inovativno preoblikovanje.
- Socialno kmetovanje izboljšuje položaj kmetov v družbi
- Socialno kmetovanje ponuja storitve mestnim prebivalcem in vzpostavlja nov most med mestnimi in podeželskimi območji.
- Socialno kmetovanje ponovno uvaja in krepi koncept socialnega kapitala
- Socialno kmetijstvo ponovno povezuje lokalno kmetijstvo z lokalnimi potrebami na bolj trajnosten in odgovoren način.
- Socialno kmetovanje se ujema s scenariji trajnostnega podeželja, ki lahko organizira živahne skupnosti na različnih podeželskih območjih EU in ponudi bolj trajnostne modele za države v vzponu.

3.2. Strategije oskrbe za podeželska območja

Podatki Eurostata (2019) kažejo, da starejši ljudje večinoma živijo na podeželju. Čeprav večina teh starejših ljudi še vedno živi v zasebnih gospodinjstvih. Pojavlja pa se tudi trend, kjer v gospodinjstvu živi le ena oseba (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Leta 2017 je na primer delež žensk, ki so živele same v gospodinjstvu, na ravni EU, znašal 40%. Ključni izziv, ki ga predstavlja staranje prebivalstva, je zagotavljanje potreb po oskrbi.

Tradicionalno je na podeželju družina pogosto veljala za izvajalca oskrbe starostnikov. Vendar je to vse manj pogosto, saj se družinski člani selijo v mesta. To zmanjšuje razpoložljivost socialne oskrbe in kaže na potrebo po močnih mrežnih skupnostih, ki pomagajo vzdrževati fizično kondicijo starejšega prebivalstva in zmanjšati odseljevanje družinskih članov (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

Podatki Eurostata prav tako kažejo, da se velik delež oseb, starih 75 let in več, sooča s težavami

pri opravljanju različnih vsakodnevnih opravil. Pričakovati je, da se bo povpraševanje po takšnih storitvah na podeželskih območjih, kjer je večja koncentracija starejših oseb še povečalo (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Prav tako ocene kažejo, da se bo do leta 2050 število ljudi z demenco podvojilo. Starejše osebe z demenco se na podeželju soočajo z izzivi pri dostopu do storitev, saj specializiranih storitev ni na voljo (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

3.3. Skladi in programi

3.3.1. Socialno kmetovanje in skladi EU

V [strategiji Evropa 2020](#) je boj proti revščini in izključenosti opredeljen kot ključni cilj (De Vivo et al., 2018). Posebna pozornost je bila namenjena vključevanju ranljivih skupin v družbo. V tem poglavju bo opisan razvojni okvir politik EU v zvezi s socialnim vključevanjem in evropskimi strukturnimi naložbenimi skladi (ESI).

Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je poudaril pomen usklajevanja različnih politik, povezanih s socialnim kmetijstvom, na ravni EU, nacionalni in regionalni ravni. Socialna vključenost je na dnevnem redu EU od 90. let prejšnjega stoletja z Maastrichtsko pogodbo, strukturnimi skladi in ustanovitvijo Evropskega opazovalnega urada za politike boja proti socialni izključenosti (De Vivo et al., 2018).

Nedavno se je v EU okrepil pristop k ekonomski, socialni in teritorialni koheziji, pri čemer so bila določena skupna pravila za sklade ESI, da bi se uskladilo izvajanje kohezijske politike (De Vivo et al., 2018).

V zadnjih 20 letih je skupnost raziskovalcev vplivala na mnenje Ekonomsko-socialnega odbora EU na temo "[socialno kmetovanje: Zelena oskrba ter socialne in zdravstvene politike](#)". EESO je navedel, da je treba na evropski ravni opredeliti socialno kmetovanje, da bi lahko bolje podprli in vzpostavili regulativne okvire. Socialno kmetovanje odpira vrata za konkretizacijo trajnostnega in inovativnega modela združevanja kmetijstva in socialnega varstva (De Vivo et al., 2018). Je tudi pomemben del strategije Evropa 2020, ki socialno vključevanje opredeljuje kot enega od svojih petih glavnih ciljev (De Vivo et al., 2018).

Partnerski sporazum za Italijo za obdobje 2014-2020, nacionalni programski instrumenti evropskih strukturnih in investicijskih skladov (vključno z Evropskim kmetijskim skladom za razvoj podeželja), opredeljuje strategije za doseganje ciljev strategije Evropa 2020. Eden od glavnih ciljev je spodbujanje socialne vključenosti. Socialno kmetovanje je zato v skladu s socialnimi in zdravstvenimi cilji, ki jih podpirajo skladi in predpisi EU (De Vivo et al., 2018). Vključitev socialnega kmetovanja v uredbe in partnerske sporazume EU predstavlja pomemben instrument, ki prispeva k večji socialni vključenosti (De Vivo et al., 2018). Vendar je socialno kmetovanje še vedno le delno podprto z ustreznimi zakonodajnimi in operativnimi opredelitvami (De Vivo et al., 2018).

3.3.2. Dodatne možnosti financiranja

Poleg skladov za razvoj podeželja lahko starejši na evropskih podeželskih območjih koristijo tudi projekte, ki jih podpirajo skladi, kot sta [Evropski socialni sklad \(ESS\)](#) in [Evropski sklad za regionalni razvoj \(ESRR\)](#), ki niso namenjeni samo podeželskim območjem (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

[Interreg Europe](#) je program medregionalnega sodelovanja, ki zajema vse države članice EU ter Norveško in Švico in je del evropskega sklada za teritorialno sodelovanje (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Financira ga Evropski sklad za regionalni razvoj, njegov glavni cilj pa je izboljšati politike regionalnega razvoja z izmenjavo izkušenj in dobrih praks. Primer njegove uporabe za starejše je projekt Silver SMEs Interreg Europe. Namen tega projekta je bil podpreti regionalne politike na podeželskih in gorskih območjih s poudarjanjem razvoja novih inovativnih storitev v korist starejšega prebivalstva. To naj bi spodbudilo rast in konkurenčnost podeželskih območij ter ustvarilo storitve, ki prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja starajočega se prebivalstva.

Evropska komisija je leta 2011 začela izvajati [evropsko inovativno partnerstvo za aktivno in zdravo staranje](#) (EIP on AHA). Njegov cilj je spodbujati inovacije na področju aktivnega in zdravega staranja. Primer partnerstva EIP-AHA v praksi je konzorcij Ageing@Coimbra na Portugalskem. Glavni cilj konzorcija je zmanjšati mentalne bolezni pri starejših ljudeh in odpraviti socialno izolacijo, ter z boljšimi socialnimi storitvami, zdravstveno oskrbo ter ustvarjanjem novih inovativnih izdelkov in terapevtskimi storitvami izboljšati življenje starejših na Portugalskem.

Naložbeni načrt za Evropo in njegov naslednik, [InvestEU](#), sta še en vir podpore za pobude socialnega kmetovanja. Na Poljskem je bila ta naložbena podpora uporabljena za ustanovitev socialnih kmetij za starejše. Na poljskih podeželskih območjih živi več kot dva milijona ljudi, od katerih jih veliko trpi zaradi osamljenosti, socialne izključenosti in slabšega zdravja. Za odpravljanje osamljenosti in preprečevanje zdravstvenih težav je bilo ustanovljenih 15 socialnih kmetij. Na teh kmetijah preživlja dneve skupaj s kmeti, negovalci in njihovimi družinami 225 starejših, ki trpijo zaradi duševnih in/ali telesnih bolezni ali invalidnosti. Te socialne kmetije so v regiji ustvarile tudi delovna mesta (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

Seznam posebnih skladov, namenjenih kmetom, so na voljo na naslednji povezavi [tukaj](#).

3.4. Stališče parlamenta EU

Tudi Evropski parlament se ukvarja s številnimi vprašanji, ki zadevajo starejše. Ukvarjali so se z vprašanji, kot so zdravje in dolgotrajna oskrba, digitalni razkorak, starostna diskriminacija, vprašanja pokojninske, zaposlitvene in upokojitvene politike, ki podpirajo aktivno staranje, enakost spolov in solidarnost med generacijami (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

Parlament je leta 2018 poudaril pomen podpore za premagovanje izzivov, kot je na primer depopulacija podeželja. Poudarili so, da je poleg staranja prebivalstva vse več evropskih regij, v

katerih prihaja do demografskega upada zaradi upadanja rodnosti, zmanjševanja števila prebivalcev in zmanjševanja števila zaposlenih na podežlju (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Ta območja staranje prebivalstva še posebej prizadene, saj imajo malo virov in infrastrukture.

Parlament bo imel pomembno vlogo pri tekočih zakonodajnih postopkih v zvezi z ureditvami SKP, večletnimi finančnimi okviri, naslednjo generacijo sklada EU za oživitev gospodarstva in strategijo "od vil do vilic". Parlamentarni odbor za kmetijstvo in razvoj podeželja (odbor AGRI) obravnava mnenja o dveh poročilih. Prvo poročilo zajema mnenje Odbora za regionalni razvoj (REGI) o obračanju demografskih trendov v EU z uporabo instrumentov kohezijske politike. Drugo poročilo Odbora za zaposlovanje in socialne zadeve (EMPL) pa se osredotoča na možnosti in izzive, povezane s politiko staranja prebivalstva po letu 2020. Parlamentarni odbor tako poziva k večji uporabi sredstev EKSRP za preprečevanje izolacije starejših na podežlju. Socialno kmetovanje ima lahko pomembno vlogo pri črpanju sredstev.

3.5. Posvetovalni odbori

Evropski odbor regij (EoR) je junija 2016 poudaril, da je staranje prebivalstva na podežlju velik problem. Zato SKP spodbuja generacijsko prenavo in zaposlovanje žensk (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Evropski odbor poziva k izboljšanju metodologij in povečanju sodelovanja med akterji (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

Tudi Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je ugotovil, da je bilo premalo vlaganja v storitve dolgotrajne oskrbe in pozval, da je treba posebno pozornost nameniti starejšemu podeželskemu prebivalstvu (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

3.6. Organizacije

Različne organizacije in mreže zainteresiranih strani so predstavile svoje poglede in mnenja o položaju starejših na podežlju EU. Organizacija Poverty Watch 2018 je objavila izjavo, v kateri je poudarila vse večjo pomembnost revščine in socialne vključenosti med starejšim prebivalstvom. Med ključnimi priporočili EU je pozvala k ukrepom za odpravo socialne izključenosti in izolacije na podežlju (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

Evropsko združenje gorskih območij je junija 2020 določilo vrsto ukrepov za reševanje vprašanj, ki vplivajo na starejše ljudi na podeželskih in odmaknjenih področjih (Augère-Granier in Mceldowney, 2020). Ukrepi so vključevali:

- zagotoviti dostopne in napredne storitve oskrbe;
- izboljšati kakovost življenja starejših s kakovostnimi izdelki in storitvami;
- reševanje potreb starejših po mobilnosti;
- in izboljšati prispevek starejših odraslih na področjih, kot je povečanje njihove aktivne udeležbe v podeželskih skupnostih.

Mednarodna mreža Volonteuropa, ki spodbuja prostovoljstvo, aktivno državljanstvo in socialno pravičnost v Evropi, je dve leti izvajala kampanjo o izoliranosti na podeželju, da bi poudarila pomen pomoči starejšim ljudem pri socialni stimulaciji za izboljšanje njihove odpornosti (Augère-Granier in Mceldowney, 2020).

3.7. Pomankljivosti

Socialno kmetijstvo se prepleta s številnimi različnimi področji politike, od kmetijstva do zdravstva, razvoja podeželja, okolja, izobraževanja in socialnih storitev (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Pri oblikovanju politik ni veliko izzivov le v različnih sektorjih, v katere je socialno kmetovanje vključeno, temveč tudi znotraj posameznih področij politike. (Di Iacovo in O'Connor, 2009).

To ima pomembne posledice za izvajalce, kot so prevelika odvisnost od virov financiranja in omejitve, ki pobudam ne omogočajo, da bi prešle pilotno fazo. Na Nizozemskem in v Belgiji (manjši državi) je mogoče opaziti, da so regionalne in nacionalne mreže najuspešnejše pri razvoju skladnosti politik za dejavnosti socialnega kmetovanja (Di Iacovo in O'Connor, 2009). Zaradi svoje velikosti in povezanosti lažje dostopajo in sprejemajo odločitve, ter imajo pri tem finančno in institucionalno podporo. V Franciji pa so zapletene oblike decentraliziranega upravljanja povzročile negotovost glede financiranja, ki je na voljo za socialno kmetovanje (Di Iacovo in O'Connor, 2009).

Zaradi teh razlik med državami je bilo na politični ravni EU precej težko oblikovati politike in mehanizme financiranja, namenjene socialnemu kmetijstvu.

4. Zaključki in perspektive

Socialno kmetovanje ima neverjeten potencial za izpolnjevanje potreb in izzivov, s katerimi se sooča starejše prebivalstvo v Evropi. S povezovanjem kmetijskih dejavnosti in značilnosti s storitvami oskrbe, lahko kmetijstvo neposredno obravnava tveganja, s katerimi se soočajo starejši ljudje, ter izboljša njihovo duševno, telesno in socialno zdravje.

Na ravni evropske politike je socialno kmetovanje priznано kot inovativen pristop, ki združuje večnamensko kmetovanje, socialne storitve in zdravstveno varstvo na lokalni ravni. V zadnjem času se je socialno kmetovanje razširilo po vsej Evropi. Tako je želja, da bi se izoblikoval okvir z merili, glede EU, ki bi igral pomembno vlogo pri povečanju mehanizmov financiranja in politične podpore, ki so na voljo sektorju socialnega kmetovanja. Ker takega okvira ni, je usklajevanje med različnimi institucijami EU oteženo, čeprav socialno kmetovanje izpolnjuje številne skupne interdisciplinarne cilje.

V prihodnosti je treba na podlagi dobrih praks, razširiti izmenjavo znanja in usposabljanje, da bi se socialno kmetovanje uveljavilo po vsej Evropi. Evropski skupni strateški okvir omogoča združevanje sredstev v okviru strategije večletnega financiranja. V ta načrt, bi bilo potrebno

vklučiti socialno, da bi sektorju omogočili večjo dostopnost do sredstev.

5. Viri

Augère-Granier, M. L., & Mceldowney, J. (2020). Older people in the European Union's rural areas: Issues and challenges.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/659403/EPRS_IDA\(2020\)659403_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/659403/EPRS_IDA(2020)659403_EN.pdf)

De Vivo, C., Ascani, M., & Gaito, M. (2018). Social Farming and inclusion in EU ESI Funds programming. digitales archiv.

Di Iacovo, F. (2009). Combating Poverty and social exclusion in rural areas . In Social farming: re-connecting economy with social needs in rural areas. Budapest; SoFar Project.

Di Iacovo, F., & O'Connor, D. (2009). Supporting Policies for Social Farming in Europe. Progressing Multifunctionality in Responsive Rural Areas. SoFar project: supporting EU agricultural policies. Arsia, Florenz (Italien).

<http://www.umb.no/statisk/greencare/sofarbookpart1.pdf>

ESPON, E. (2017). Policy brief: Shrinking rural regions in Europe.

<https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20Policy%20Brief%20on%20Shrinking%20Rural%20Regions.pdf>

Eurostat Statistical Books. (2019). Ageing Europe: Looking at the lives of older people in the EU. Publications Office of the European Union.

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10166544/KS-02-19%E2%80%91EN-N.pdf/c701972f-6b4e-b432-57d2-91898ca94893>

Gagliardi, C., Santini, S., Piccinini, F., Fabbietti, P., & di Rosa, M. (2019). A pilot programme evaluation of social farming horticultural and occupational activities for older people in Italy. Health & Social Care in the Community, 27(1), 207-214.

Raugze, I., Daly, G., & van Herwijnen, M. E. (2017). Shrinking Rural Regions in Europe: Towards Smart and Innovative Approaches to Regional Development Challenges in DEPOPULATING RURAL REGIONS.

<https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20Policy%20Brief%20on%20Shrinking%20Rural%20Regions.pdf>

[20Shrinking%20Rural%20Regions.pdf](#)

Social Farms & Gardens. (n.d.). Care farming for dementia and older people. Retrieved from <https://www.farmgarden.org.uk/knowledge-base/article/care-farming-dementia-and-older-people>

OECD. (2020). OECD policy responses to coronavirus (COVID-19). Testing for COVID-19: A way to lift confinement restrictions. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/policy-implications-of-coronavirus-crisis-for-rural-development-6b9d189a/>